

בס"ד

ספר

שינון דעה

דרך קצרה לשינון שו"ע יורה דעה

ובו נסדרו בלשון קצרה, תמציתית ובהירה יסודות ההלכה מהסוגיא והראשונים, עד פסקי מרן השלחן ערוך, הרמ"א ונושאי כליהם הט"ז, ש"ך, רעק"א ופ"ת. והכל מסודר ופרוש כשמלה בדרך קצרה, כדאמרינן "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

חלק א' - הלכות איסור והיתר

❖ הלכות בשר בחלב (סימנים פ"ז - צ"ז)

❖ הלכות תערובות (סימנים צ"ח - קי"א)

❖ דברים האסורים משום סכנה (סימן קט"ז)

❖ סחורה בדברים האסורים (סימן קי"ז)

❖ נאמנות במאכלות (סימנים קי"ח - קי"ט)

❖ מאמר שינון ודעה

בו לוקטו מדברי רבותינו, דרכים כיצד הדרך להגיע ל"ידיעה" ו"דעה".

נסדר בעזרת החונן לאדם דעת
אברהם יעקב בלאאמו"ר ר' יוסף יחיאל שליט"א פרידמן

❖
שבט תשע"ז
בני ברק

ספרי שינון דעה שיצאו לאור:

חלק א' - הלכות איסור והיתר

הלכות בשר בחלב (סימנים פ"ד-צ"ז) ❖ הלכות תערובות (סימנים צ"ח-קי"א) ❖ דברים האסורים משום סכנה (סימן קט"ז) ❖ סחורה בדברים האסורים (סימן קי"ז) ❖ נאמנות במאכלות (סימנים קי"ח-קי"ט)

חלק ב' - הלכות טהרה

הלכות גדה וטבילה (סימנים קפ"ג-ר') ❖ הלכות מקואות (סימן ר"א) ❖ הלכות טבילת כלים (סימן קכ')

חלק ג' - הלכות סת"ם וריבית

הלכות ספר תורה (סימנים ע"ר-רפ"ד) ❖ הלכות מזוזה (סימנים רפ"ה-רצ"א) ❖ הלכות ריבית (סימנים קנ"ט-קע"ז)

מסירת מודעה!

סיכומים אלו נכתבו תוך כדי הלימוד על מנת לסדר הדברים ולחזור עליהם. לימוד בזה אחר הלימוד בעיון. יכול להועיל לחזרה בדרך קצרה, אולם לימוד ראשוני מתוך זה שלא אחר העיון - הינו דרך קצרה שהיא ארוכה.

אין בדברים סיכום הלכה למעשה אלא רק סידור הסוגיא עם עיקרי הפוסקים שהובאו בטור, ב"י, שו"ע, ט"ז, ש"ך, רעק"א ופ"ת. אף במקומות שהובאו בקצרה נקודות מעשיות מדברי האחרונים, אי"ז מתוך עיון כראוי במקורות אלא כמראה מקום בלבד.

בקשה מכל המעיין בספר

מאחר וא"א לבר בלא תבן (בברכות נה.), על כן בקשתי שטוחה מכל אשר ימצא טעות יודיעני נא בטובו, בגדר אל תמונע טוב מבעליו, למען אוכל לתקן זאת בעז"ה במהדורות הבאות.

ספר זה יוצא לאור בסיוע

קרן משפחת איזנברג

לעילוי נשמת ר' יצחק ב"ר מרדכי ז"ל

ורעיתו מרת אלה בת ר' שלמה ע"ה

© כל הזכויות שמורות

מותר לצלם ולהעתיק לכל מי שתהא לו תועלת מזה לחזרה ושינון.

אברהם יעקב פרידמן

חשב סופר 5 א' בני ברק

052-7654331 / 03-6189829

Email: a0527654331@gmail.com

לתיזוק קנין אישי בתורה
a038009090@gmail.com 03-8009090

Rabbi Shmuel Eliezer Shtern

Dayan in Rabbinical Court
of HaGaon HaRav Wosner, Shlita
Rosh Yeshiva Chasam Sofer
Rav of West Bnei-Brak
1 Harav Kuk St. Bnei-Brak 51273

שמואל אליעזר שטרן
דומ"ץ בביר"צ של מרן הגר"ש ואזנר שליט"א
ראש ישיבת חוג הת"ס
ורב מערב בני ברק
רח' הרב קוק 1. בני ברק 51273

בס"ד, יום ב' סדר תשרי

אני ואני מלך האב"ד המופלג בתורה,
הרה"ג ר' אברהם יעקב פרידמן שליט"א, בתי
דביג הוזהרה פה, ואיית ספרת ספרת
סיפרא ספרי שנין קצו"ה האנדר אלה,
משאליזת ואלהיה, אסת"ם ועוד, ובה -
הנאה אזג עמי, האוסני טחצגמי מליכני
בהלכותי דב דבט על וופני, לאודלעם
וקצג, ומעניני ניג ומוכה יוד לעלו של
היב המהב שלעזי, אלה דיי"ל יקמא ינמי
אצומא של האנה, יהי ה' מליני אמו וילא
אלהי משלה על קמתי הגיה לה הוראה.

היפני דאורייתא
של אהרן שטרן

אתא קבון מע"כ האברך המופלג בתורה,
הרה"ג ר' אברהם יעקב פרידמן שליט"א,
דיתיב בבית ההוראה פה,

ואייתי מתניתא בידיה, סידרת ספרי "שינון דעה" על הלכות או"ה, מקואות וטהרה, וסת"ם ועוד,
ובהם הראה את כוחו באסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, דבר דבור על אופניו, בטוב טעם
ודעת.

ומתוכם ניכר ומוכח רוב גדלו של הרב המחבר שליט"א, אשר דייק וגמיר ונחית לעומקה של
הלכה, יהי ה' אלוקיו עמו ויעל מעלה מעלה על במתי התורה וההוראה.

ההסכמות הובאו לפי סדר קבלתם.

Rabbi Yom Tov Sanger

Rov, "Talmidei Yeshivas
Ponovez" (Zeirim)
3, Rechov Zecharia
Bnei Brak 51540
Tel: 03-5701754

הרב יום טוב זנגר

רב בית הכנסת
תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)
רח' זכריה 3
בני ברק 51540
טל: 03-5701754

יום א' לסדר "ויזכר אלוקים את בריתו" ה' תשע"ז לפ"ק

בס"ד ימי השובב"ם ומעלתם הנשגבה

מכתב ברכה

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (ב"ב י:)

והסביר המהרש"א וז"ל עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת ידו, אשר על כן נקראו החכמים סופרים עכ"ל.

אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו, שיש לנו את הזכות, שאחד מפארי בית מדרשנו "כולל נשמת חיים" – הרה"ג ר' אברהם יעקב פרידמן שליט"א זכה משך כל התקופה שלמדנו רוב חלקי יו"ד, לאסוקי שמענתא אליבא דהילכתא, ללמוד ולחזור ולשנן וללבן עד שידו הגיע, לנפות סולת נקיה ובהירה וברורה, וכשמו כן הוא "שינון דעה" – על הלכות בשר בחלב ותערובות, ומאכלות אסורות, וטבילת כלים, וריבית, ונדה ומקוואות, וספר תורה ומוזזה – חיבור נפלא ואזניים לתורה, שיעזור לכל מי שכבר למד הני הלכתא בעיון, ורוצה לחזור עליהן בדרך קצרה, כאשר עיקר הסוגיות ושיטות הראשונים, ודעות שונות בגדולי הפוסקים, הן שבילים נהירים המאירים הדרך. ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא, יגעת ומצאת תאמין, ומשמיא קא זכו ליה.

יהא רעוא קדם אבוהון דבשמיא, שיתקבלו דבריו בבי מדרשא, ורבים יהנו מתורתו, תורת אמת, ולא יצא מכשול מתחת ידו, ושיזכה שיפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה, וכה יוסיף לעשות כהנה וכהנה בהלכות אחרות שבתורה, וישא חן ושכל טוב בעיני אי ואדם אכי"ר.

הכו"ח לכבוד עמלי תורה

יום טוב בלאאמו"ר ר' יעקב ישראל זנגר

יום טוב בלאאמו"ר ר' יעקב ישראל זנגר

RABBI YITCHAK SILBERSTEIN
Rabbi of Ramat Elchanan
Bnei Brak

יצחק זילברשטיין
רב שכונת רמת אלחנן
בני ברק

בס"ד, יום ז'ק ט'ט' אלול

ש"ב הרה"ק ושי"ת הרב רבי אברהם יצחק ז"ל
הרב ז"ל הוסיף להוסיף ויגדל זכרה לשי"ת זצ"ל
בקטן, הוסיף להוסיף ויגדל זכרה לשי"ת זצ"ל
זאת יסודו מלכו זכרו אביר זצ"ל ז"ל, זכרה
לפי הנהגת אבות קדושים של אבותינו הרבנים
ורא אבותינו אלו שבהם לא יסתיקו שמותינו אלו
בדברנו, כל מה שישנו מופלגים בהם ז"ל זצ"ל
באשר להם זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה
זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה
זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה זכרה

ז"ך טבת תשע"ז

ש"ב הרה"ק ושי"ת הרב רבי אברהם יצחק ז"ל יוסף פרידמן נ"י, עמל ויגע וזכה
ל"שינון דעה".
זקנו היה תלמיד מובהק לר' יהושע מקוטנא זצ"ל בעל ה"ישועות מלכו" וזכות אבות עמדה
לו וזכה גם הוא לשמש בביתם של גדולי הדור והם מעידים עליו שזכה לאסוקי שמועתתא
אלבא דהלכתא.
כל משפחתו מופלגים בחסד וצדקה, באתי בזה לברכו שלא תצא תקלה מתחת ידו ויזכה
להרבות שגון ודעה ויהי השי"ת עמו ובכל אשר יעשה יצליח.
ש"ב באהבה

אל המעיין

מספר נקודות למען ירוץ הלומד בהאי ספרא.

- א. כל סעיף בשו"ע חולק לנושאים כאשר כל נושא ממוספר ומודגש ברקע אפור, כך שבסיכום הסעיף ניתן לראות כי בסעיף זה כך וכך נושאים.
  - ב. כל מקום שיש מחלוקת בדבר צוין הדבר ע"י הבלטת הדעות החולקות בכתב מודגש עם קו תחתיו, כדי שיעמוד מול הלומד סדר השיטות בהאי ענינא.
  - ג. במקום שרבו הדעות או מקורות הדין מופיע בסוף סיכום להלכה, מסומן ביד כזה: בו הובאה הכרעת ההלכה, גם שם צוינו דעות החולקים ע"י כתב מודגש עם קו תחתיו.
  - ד. מקומות מסוימים אשר יש חידוש או הכרעה, הודגש הדבר בכתב שונה, למען ישים לבו הלומד למילתא חדתא.
  - ה. בסוף הספר הובאו מפתחות מפורטים אשר בסיום סעיף או סימן יוכל הלומד לבחון עצמו ע"י הכותרות לראות האם יודע הוא לענות מה התוכן בכותרת זו.
  - ו. מקורות הדברים, או אריכות דברים, או תוספת מדברי האחרונים: כל אלו נכתבו בכתב מוקטן, למען יוכל לרוץ הקורא בעיקרי הדברים, כשהכל פרוש לפניו.
- בחלק א' הובא מאמר "שינון ודעה", בו ליקוט נכבד מדברי רבותינו בדבר מעלת הלימוד בדרך קצרה וסדורה, ודרך ברורה לחזרה ושינון. (ניתן לקבל מאמר זה אצל המו"ל).

סימן ק"י – ביטול דבר חשוב ודבר שבמנין /

ספיקות בתערובות / כללי ס"ס י' סעיפים.

סעיף א' – דין דבר שבמנין / דבר חשוב.

הנמכר תמיד במנין לא בטל. מיהו ביצה שנמכרת לפעמים באומד – בטילה.

לבעל העיטור, סה"ת – ביצה לא בטילה.

וכ' בסה"ת דזה כתנא דליטרא קציעות, (בביצה ג:) דאף דבר שלפעמים נמכר במנין – ל"ב. וכן דעת שע"ד ואו"ה (דרכ"מ ב', ט"ז א').

לרמב"ם – הלכה כר"ע שרק ז' דברים לא בטלי דחשיבי. וכ' עוד דה"ה חהרא"ל ובריה כגיד הנשה – ל"ב, דחשיבי. וה"ה כל דבר חשוב במקומו כבע"ח – לא בטל.

להלכה:

למחבר – נקט כרמב"ם דפסק כר"ע דרק ז' דברים ל"ב, אבל שא"ד אף שדרך למנות לעולם – בטלי בשיעורן כיון שאינם חשובים. (ש"ד ח')

וכן ה"ה בע"ח חשובים ולא בטלי.

וכן כל דבר חשוב אצל בני או"מ ובאותו הזמן, כדוגמת אגוזי פרך ורימוני באדן בזמנם – ל"ב ואוסר בכ"ש. (והא דהוזכרו אלו, משום דאוסרים בכ"ש בכל מקום.)

לרמ"א – נקט כר"י וסיעתו דפסקו כר' יוחנן ד"את שדרכו למנות שנינו", והיינו כל דבר שתמיד נמכר במנין לא בטל.

לט"ז (א) וש"ך (ט) – מביאים למהרש"ל דפסק כסה"ת ועוד דאף מה שנמכר פעמים באומד ופעמים במנין, חשיב דבר שבמנין ולא בטל [כר"ל וכתנא דקציעות]. ונראה דהכי נקטו.

אלא דכ' הט"ז מאחר והוי מילתא דרבנן, דהא מדאורייתא חד בתרי בטל, ע"כ במקום הפסד אפשר לסמוך על הרמ"א דלא מקרי דבר שבמנין אלא רק דבר שלעולם נמכר רק במנין. [לערוה"ש – רק אם רוב פעמים נמכר במנין – חשיב דבר שבמנין.]

(1) מקור הדין:

תנן בערלה ומייתנין לה בזבחים (ע"ב). מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם, ידלקו. נתערבו באחרים:

לר' מאיר – כולם ידלקו, דכל שדרכו למנות, מקדש.

לחכמים – יעלו באחד ומאתיים, דסברי שרק ו' דברים לא בטלים לעולם, ואלו הן: אגוזי פרך, רימוני באדן, חביות סתומות, חילפי תרדין, קלחי כרוב ודלעת יונית, אבל שא"ד בטלי. (ויבאר לק' 9)

לר"ע – ז' דברים לא בטלי, ו' הנ"ל וכן ככרות של בעה"ב.

ונחלקו אמוראי התם אליבא דר"מ:

לר' יוחנן – "את שדרכו למנות שנינו", היינו כל דבר שתמיד נמכר במנין, לא בטל.

לר"ל – "כל שדרכו למנות שנינו", והיינו דאם לפעמים נמכר במנין נמי חשיב דבר שבמנין ולא בטל.

בהמשך שם מייתנין תנא דליטרא קציעות דקאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו בדרבנן לא בטיל. ופירש"י כל דבר שיש בו מנין – כל שדרכו לימנות כלל כגון ליטראות של קציעות שרוב בני אדם אין מוכרין במנין אלא דורסין אותו בעיגול ומוכר כל העיגול יחד הואיל ופעמים שמונין הליטראות לבד למוכרם במנין.

[בביאור הגר"א ג' כ' דר"ל ותנא דליטרא קציעות אזלי בחדא שיטה.]

(2) מחלוקת הראשונים כמאן הלכתא:

לר"י, רבינו ירוחם, סמ"ק, סמ"ג בשם ריצב"א – הלכה כר"מ נגד חכמים מדנחלקו ר"ל ור"י בדבריו, וקיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל, ע"כ רק

(3) דין ביצים:

לרמב"ם וראב"ד – ביצה לא בטילה, דהוי בריה. [בב"י דין האם דוקא ביצת אפרוח דהויא בריית נשמה ל"ב, או"ד אף בנמצא דם לחוד שדא תיכלא בכוליה וחשיב כיש בה אפרוח ול"ב. והסיק בבדה"ב דרק ביצת אפרוח ל"ב.]

לרמב"ן ורשב"א בתוה"ב – רק בריית נשמה חשיבא בריה ולא בטילה, אבל ביצה ל"ח בריית נשמה וכן בטילה. וכ' בארחות חיים דכן נקטו רוב הפוסקים.

להלכה:

בט"ז (א) **וש"ך** (ט) **הביאו למהרש"ל וב"ח** – דהאידינא ביצה נמכרת תמיד במנין, וע"כ חשיבא דבר שבמנין ואף לר"י ל"ב.

למנ"י – לט"ז דמיקל לעיל בהפסד, ה"ה בביצים אפשר להקל בהפסד מרובה דביצה בטילה.

לתשובה מאהבה – רק בדבר שלפעמים נמכר במנין היקל הט"ז, אבל בנמכר תמיד במנין – אין להקל אף בהפ"מ. ע"כ ביצה דנמכרת האידינא רק במנין אין להקל.

אך הסיק מאחר והורה המנ"י להקל, אפשר לסמוך ע"ז בצירוף דעת רש"י שכל שמוסיפים יתירה ללוקח ל"ח דבר שבמנין, וביצה האידינא מוסיפים. (פ"ת א')

(4) ספק האם זה דבר שבמנין או דבר חשוב:

כ' **רמ"א** – מאחר והוי דרבנן, סד"ר לקולא. וכ' **הש"ך** (י) אבל שאר ספיקות, כגון שברור שזה דבר שבמנין רק דספק האם אסור – בהא אזלינן לחומרא.

(5) האם דבר חשוב אוסר רק במינו:

לאו"ה – אוסר רק במינו. וכן נראה לשון המחבר. **לתו"ח** – אף שלא במינו אוסר במשהו. וכן פסק הרמ"א בסי' ק"א ס"ו גבי חהרא"ל ובריה דל"ב אף שלא במינו.

והק' **הש"ך** (א) – אמאי לא הגיה הרמ"א כאן כלום. ותירץ – משום דלא שייך דבר חשוב שלא במינו, שלא יהא ניכר. אכן אה"נ אם לא יהא ניכר, כגון בריה קטנה במרק – אף באינו מינו

לא יתבטל.

[וציין לסי' ק"ט סק"ח שביאר דשייך מבשאי"מ שאינו ניכר כגון:

א. שנפרך לחתיל דקות שאין ניכר ביניהם.

ב. א"נ כגון שיש ב' או ג' מינים ונודע שא' אסור וא"י מי.

ג. כגון שחלוקין בטעמן ושויין במראה דחשיבי מבשאי"מ.]

(6) האם ביחס לאיסוה"נ נמי ל"ב באלף:

כ' **הש"ך** (ב) – ה"ה האיסוה"נ ל"ב וכולם אסורות בהנאה.

(7) למכור לנכרי חוץ מדמי איסור:

כתבו תוס' – אף דל"ב ואוסר כל התערובת בהנאה כאמור, מ"מ שרי למוכרו לגוי חוץ מדמי איסור שבהן, מיהו בתנאי שאין לחוש שיחזור וימכרו לישראל. (ש"ך שם)

(8) האם מהני הולכת הנאה לים המלח:

לתוס', רא"ש ושאר הפוסקים – רק בע"ז מהני הולכת הנאה לים המלח, כיון דתופסת דמיה, ע"כ שפיר שייך בה דין פדיון להשליך דמי ההנאה, משא"כ בשא"ס ל"מ.

לרשב"ם, ראב"ד ולבוש – ה"ה בכל איסוה"נ מהני. והסיק **הש"ך** (ב) כתוס' שרק בע"ז מהני.

(9) ביאור ז' הדברים שמנה ר"ע:

א. אגוזי פרך: **לרש"י וריב"ש** – היינו שם מקום.

לתוס' ורע"ב – היינו אגוזים שקליפתן רכה ונפרכים ביד. בערוך הביא ב' הפירושים.

וכ' הפמ"ג דהש"ך חייש לחומרת שניהם.

ב. רימוני באדן: פירש"י – שם מקום.

ג. חביות סתומות: כ' **הש"ך** (ד, ה) – ה"מ בחביות גדולות, אבל קטנות – ל"ח ובטלות. כמו"כ דוקא סתומות.

ד. חביות פתוחות של יי"ג: **לתוס' בע"ז** – בטלי, דל"ח.

לתוס' בזבחים – ביי"ג החמירו שאפי' פתוחות ל"ב, משום חומרת ע"ז, וכן משום "לא ידבק בידך מאומה מן החרם".

ה. ככרות של בעה"ב: כ' **הש"ך** (ו) – לאפוקי

מאמר "שינון ודעה"

בו לוקטו מדברי רבותינו, דרכים כיצד הדרך להגיע ל"דיעה" ו"דעה".

הקדמה.

הנה שאיפתו של כל "בן תורה", לדעת את כל הש"ס עם כל הראשונים והאחרונים, ואת כל ארבעת חלקי השו"ע עם כל נושאי כליהם, ושאר חלקי פרד"ס התורה. על כן, פעמים, יתמהו, איך אפשר לחזור, הלא "אין זמן", "צריך להתקדם", צריך ללמוד עוד ועוד, צריך "להספיק", וזמן מנלן? על כן, אף שידעתי כי קטן אנכי, מכל מקום אמרתי אלקטה מעט באמרים מדברי רבותינו בענין "שינון" ו"דעה", ולא מדילי קאתינא, אלא אנכי כדבורה המלקטת מצוף הפרחים.

אלא, דאם ישאליני הקורא וכי "ספר מוסר" קא זבין לן מר?

משענתי, במה שכבר קדמני רבינו "בעל המפה", ר' משה איסרלש, בפתיחת הגהותיו על השלחן ערוך, בסעיף הראשון ביו"ד, הביא את דברי מהר"י הלוי בשם מהר"ש, וז"ל "וכל שוחט, אף על פי שנטל קבלה, יראה שיחזור לפרקים הלכות שחיטה, שיהיו שגורים בפיו ובלבו שלא ישכחם" (ויעוי"ש בט"ז גבי שוחט שהוברר כי שכח הלכה יש לפוסלו למפרע, כיון דהשכחה היא מעט מעט ודמי למקוה דחסר ואתאי).

חזינן דכבר רבינו הרמ"א טרח להזכירנו, לבל נשכח שאנו שוכחים.

ואם תאמר הן כבר ידועים הדברים, ואמאי אשוב לקרותם.

מכל מקום אצטט כאן המחשה בדבר חשיבות הדברים.

מעשה בראובן שהלך ביער, והנה רואה הוא את ידידו שמעון עמל ויגע, נוטף כולו זיעה, תוך כדי שהוא חוטב עצים על ידי משורו הישן.

פונה אליו ראובן: יש לי בשבילך...

אלא, דשמעון קוטע את דבריו ואומר לו: למה זה תפריעני מעבודתי, הלא עיניך רואות כמה קשה עובד אני.

אומר לו ראובן: ברצוני רק להציע.....

ושוב, קוטעו שמעון: בבקשה אל תפריעני עתה, יש לי הרבה עבודה.

בלית ברירה, עזב ראובן את המקום.

למחרת, פגש שמעון את ראובן ידידו ואומר לו: הנה עתה פנוי אני לשמוע את דבריך, אמור נא לי מה רצית?

משיבו ראובן: רציתי לומר לך כי יש בידי "משחזת", אשר אם תעצור דקה מעבודתך ותשחיז את משורך, תוכל להתייגע פחות, ולהספיק הרבה יותר....

והנמשל מובן. אכן אין זמן, אך כדאי לעצור ולשאת עינינו אל דברי רבותינו, ושמא עצירה זו תביאנו אל המרוצה....

בתפילה, יה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ויקויים "ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים" (ישעיה י' ט), אכ"ר.

פתח הדברים.

ענף א. חובת הזהירות משכחת התורה.

בו יבואר חובת זכירת הלימוד, וכי בידינו הדבר.

ענף ב. השכחה.

בו יבואר כי השכחה נחלת רבים היא, ומאי טעמא גזרה חכמתו יתברך שנשכח.

ענף ג. לפני שחוזרים, צריך לידע איך לומדים.

בו יבואר חובת הלימוד בצורה סדורה ובהירה, והדרך להגיע לכך.

ענף ד. סימנים.

בו יתבאר צורת סיכום הסוגיה, ע"י סימנים, ספירת ההלכות.

ענף ה. סיכום בכתב.

בו יבואר מעלת סיכומי בכתב, וכיצד לעשות זאת.

ענף ו. חיוב החזרה.

בו יבואר חובת החזרה, וכיצד להתמודד עם הקושי למיגרם בעתיקתא.

ענף ז. תפילה, "אם תבקשנה".

בו יבואר חובת התפילה לסייעתא דשמיא לאוקמי גירסא, ו"שאל בני ואתנה".

רבי שמעון אומר ג' כתרין הם, אלו הן: כתר תורה, וכתר כהונה, וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן. כתר כהונה כיצד אפילו נותן כסף וזהב שבעולם אין נותנין לו וכו'. כתר מלכות אפילו נותן כל כסף וזהב שבעולם אין נותנין לו וכו'. אבל כתר תורה אינו כן, עמלה של תורה, כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר "הוי כל צמא לכו למים".

(אבות דרבי נתן פמ"א א')

בס"ד

ספר

שינון דעה

דרך קצרה לשינון שו"ע יורה דעה

ובו נסדרו בלשון קצרה, תמציתית ובהירה יסודות ההלכה
מהסוגיא והראשונים, עד פסקי מרן השלחן ערוך, הרמ"א
ונושאי כליהם הט"ז, ש"ך, רעק"א ופ"ת.
והכל מסודר ופרוש כשמלה בדרך קצרה,
כדאמרינן "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

חלק ב' - הלכות טהרה

❖ הלכות נדה וטבילה (סימנים קפ"ג-ר')

❖ הלכות מקואות (סימן ר"א-ר"ב)

❖ הלכות טבילת כלים (סימן קכ')

נסדר בעזרת החונן לאדם דעת
אברהם יעקב בלאאמו"ר ר' יוסף יחיאל שליט"א פרידמן

❖ שבט תשע"ז

בני ברק

הלכות נדה

יורה דעה סימנים קפ"ג – ר'

סימן קפ"ג – יסודות נדה וזיבה סעיף אחד.

סעיף א' – הרואה דם צריכה לישוב ז' נקיים.

ימי נדות, (דרך משל אם תראה שוב ב-כו', אף דבחסבון יוצא זה ימי זיבות – מ"מ מתחלת אז חשבון חדש של ימי נדות ואח"כ זיבות.) והכי נקטינן.

(8) נפק"מ בין נדה לזבה גדולה:

נדה – סופרת ז' אפי' לא נקיים, הפס"ט, וטובלת במוצאי שביעי.

זבה גדולה – בעיא הפס"ט, ז' נקיים, וטובלת אפי' בשביעי ביום – דבמקצת ספירה סגי. מיהו ספירת לילה לאו ספירה.

(9) דינא דר' שמעון לאסור לטבול בשביעי מבעוד יום, האם רק תשמיש אסור או גם טבילה:

א' ר"ש (בנדה סז): "ואחר תטהר" – אחר מעשה תטהר, אך אסרו חכמים לעשות כן שלא תבוא לידי ספק.

לר"ף ורמב"ם – ר"ל דאם טבלה בשביעי ביום, אסורים לשמש שמא תראה ותסתור.

לרש"י ותוס' – אף הטבילה נאסרה.

[בדעת הטור – כ' הב"י ב' מהלכים. ועיי"ש בתו"ד דכ' אפשר דמש"כ הטור לאסור תשמיש היינו מהתורה, דמאחר והוא יכול לבוא לידי איסור כרת אם ישמש, ודאי שאסור לו לשמש מן התורה, שאדם מוזהר ועומד שלא יביא עצמו למקום שיבוא לעבור על איסור כרת.]

(10) ראתה ביום י"א, האם בעיא שימור:

תנן (בנדה עא): ראתה ביום י"א וטבלה בערב ושמשה,

לב"ש – יום י"א בעי שימור מדאו', על כן

(1) דם טמא אינו אלא מהמקור:

שנאמר "והיא גלתה את מקור דמיה".

(2) רק חמשה מיני דמים טמאים מדאורייתא:

אדום, שחור, כקרוך כרכום, כמימי אדמה, כמזוג (כמבואר בס' קפ"ח).

(3) מטמאה בפנים כבחויץ:

טמאה משיצא מבית הפנימי לבית החיצון, אף דלא יצא חוץ לגופה.

(4) טמאה בין ראתה מחמת אונס בין ברצון:

באונס היינו מחמת קפיצה וכיוצ"ב.

ברצון היינו כטבע גופה.

מדאורייתא – ז' ימי נדה, ולאחריהם י"א ימי זיבה, ראתה בהם פעם אחת או ב' פעמים – היא שומרת יום כנגד יום. ראתה ג' פעמים – היא זבה גדולה.

(6) מקור י"א ימי זיבה:

לר"ע – מקראי. לראב"ע – הלמ"מ. (נדה עג.)

(7) איך נקבע סדר ימי נדות וזיבות:

לרמב"ם – ז' ימי נדות, אחריהם י"א ימי זיבות, סדר קבוע עד שתקבע וסת. אלא דלפעמים רואה בנדותה, לפעמים בזיבותה. (ע"פ החו"ד) לרש"י א. אין חוזרת לנדות עד שמסיימת עם הזיבות.

ב. לא ראתה בימי זיבה, לכשתראה – מתחילה

וכ' בש"ך ה"ה אף פחות מכחודל בעיא ז"נ, אך זהו רק מדר', דמדאו' רק זבה גדולה בעיא ז"נ. (בפ"ת ג' ציין לעיין בזה בש"י וכתר כהונה. ובתשו' אדני פז בענין דם יבש.)

(15) מדאורייתא טמאה רק בהרגשה:

מימרא דשמואל (בגדה נז): בדקה קרקע עולם וישבה עליה טהורה, שנא' "בבשרה", עד שתרגיש בבשרה.

(16) ראתה יותר מגריס בלא הרגשה ואין תליה:

טמאה מדרבנן (כמבואר בס' ק"צ).

לרש"י - שמא ארגשה ולא אדעתה.

לתוס' - אפ' ודאי לא הרגישה גזרו.

(17) ראתה פחות מגריס ודאי מגופה בלא הרגשה:

לש"ך וכו"פ - טמאה מדרבנן.

לתוה"ש - טהורה. (וכ"כ במע"צ, הוב"ד במחה"ש ק"צ סקט"ז)

לסד"ט (ק"צ סקצ"ג) - לרש"י הרגשה הוי סימן לטומאה, ע"כ כה"ג שראתה ודאי מגופה - טמאה מדאורייתא, אף דלא הרגישה ואף בפחות מכגריס ועוד.

(18) דם בלא הרגשה, האם סותר בז"נ:

לרעק"א - אינו סותר מדאו'. (וכן דעת הפ"ת קצו' ה')

לחוו"ד (קצו' ביאורים ג') - סותר, דאי"ז ספורין ובדוקין.

(19) אלו הם ההרגשות:

א. לרמב"ם - זעזוע הגוף. [למהר"ם שיק - וסת הגוף נמי הוי הרגשה דאו' כזעזוע הגוף].

ב. לתרוה"ד - נפתח מקורה. [וביאר בחת"ס - דהיינו כעקיצת מי רגלים].

ג. לנוב"י - זד"ל, אפ' בפרוזדור.

לחוו"ד - זד"ל דוקא שמרגשת שזב ממקורה.

חת"ס ורבנו - חולקים על הרגשת זד"ל. (מיהו עכ"פ בוד"ל מטמאים בכשיעור מאכולת של זמנינו. /פ"ת א' וק"צ ו')

מטמאין משכב ומושב וחייבין קרבן.

לב"ה - יום י"א לא בעי שימור, מיהו טמאין מדר' אטו תוך י"א, ע"כ פטורין מקרבן.

(11) האם צריכה בכה"ג שימור ביום:

לב"ש - מטמאים משכב ומושב מדר', אך אין מחייבים קרבן - דמדינא סגי במקצת שימור.

לב"ה - הרי זה גרגרן.

לר"ש - ר"ל אסור. לר"א - ר"ל מותר.

בטור נקט דמותר ונסתפק הב"י כמאן פסק.

(12) ראתה ביום עשירי, האם בעי שימור:

לר' יוחנן - בעי שימור כתשיעי.

לר"ל - לא בעי שימור, כי"א. והלכה כר"י.

[בראתה ביום י' ו-י"א דאז השימור יהיה ב-י"ב שזה כבר בימי נדה:

כ' הסמ"ג איכא בהא מח' אי בעיא שימור מדאו' או מדר'.]

(13) סדר התקנה האידנא שבכ"ג יושבת ז' נקיים:

תקנת רבי בשדות, ראתה יום א' או ב' ימים - תשב ששה והוא. ראתה ג' ימים - בעיא ז"נ. (נדה סו.)

תקנת ר' זירא, בנות ישראל החמירו על עצמן אפ' ברואות טיפת דם כחודל, יושבות עליו ז"נ. טעם התקנה:

א. דלא בקיאי בדמים, ע"כ טמאו כל דם.

ב. אתי מינה קולא שמא יום א' הדם טהור ובשני טמא - ע"כ סופרת תמיד ו' נקיים והוא. אלא דלא בקיאי בין ימי נדות וזיבות וכשראתה ג"י שמא הויא זבה - ע"כ תמיד כשרואה ג"י בעיא ז"נ, וזו תקנת רבי.

ג. לר"ן - מאחר וטיפה סותרת בז"נ ויש שאינן בקיאות בין תחילת ראייה לסתירת הספירה, ע"כ האידנא על כל טיפת דם כחודל יושבת ז"נ. וזו תקנת ר' זירא.

לט"ז - יטעו בין נדה דבעיא ו' נקיים לזיבה דבעיא ז"נ.

(14) שיעור הראיה דטמאה לישוב ז' נקיים:

בתקנת ר' זירא נאמר דבכחודל טמאה.

כגון שיצא תחילה בשפופרת. (פ"ת ב')

(23) האם יש חילוק בין פנויה לנשואה:

כ' הריב"ש – אין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור גדה. ומ"מ לא תיקנו טבילה לפנויה – כדי שלא יבואו למכשול בהסתלק איסור גדה החמור.

וביאר בתוה"ש (ד') – דר"ל מאחר ומצינו טעמא דז"נ כדי לחכבה על בעלה, הו"א דבתולה אי"צ ז"נ – קמ"ל דאפ"ה צריכה.

וכ' עלה באורח מישור – דטעם זה הינו רק דברי אגדה ואין למדין הלכה מדברי אגדה (כדאיתא כעין זה בתרוה"ד פסקים קח' דלא תימא שמי שמתו אחיו מחמת מילה ולא מל, שיניח תפילין בשבת).

(20) מצאה דם אחר בדיקה, או תשמיש, או מ"ר, האם טמאה מדאורייתא:

בשב יעקב – מסתפק בזה.

לכו"פ – טמאה כספק דאורייתא.

לסד"ט וחוו"ד – טמאה ודאי מדאורייתא. (פ"ת א', ועי' בפ"ת קצ' יח', משמע דלסד"ט הוי ספק דאורייתא).

(21) קינחה בחוץ ומצאה דם:

אי"ז מתחלף בהרגשה ולכו"ע ל"ח ספק דאו'. (פ"ת א')

(22) יציאת הדם מבית החיצון לחוץ, האם מוסיפה טומאה:

כ' בברית אברהם – דלא מוסיף טומאה. ונפק"מ

הלכות מקואות

יורה דעה סימנים ר"א – ר"ב

סימן ר"א – הלכות מקוואות ע"ה סעיפים

סעיף א' – שיעור מקוה ומעיין לטבילת אדם וכלים.

ליטר. / ע"י מנח"י ח"א קנ')

ב. בעינן שהבור יהא גבוה מגובה המים, כדי שכשהטובל נכנס ויעלו המים ישאר מ' סאה. (תוס' בפסחים קט: והובא בשו"ע)

ג. מדינא אף שהמקוה נמוך ויכולה לטבול בו רק ע"י ששוכבת לארץ – מהני. מיהו מנהג ותיקין שלא לסמוך על כזה מקוה דשמא לא תטבול בו יפה, אלא בעינן שיהא מים עד מעל טבורה זרת לפחות. (דרישה א'. שו"ע קצח' לו'. ולק' סעיף סו')

3) כמה יחסר ממקוה ויפסל:

לתשב"ץ – חסר קורטוב פוסל. (ככתובות קד. ארבעים סאה חסר קורטוב אין יכול לטבול.)

לב"י – קורטוב לאו דוקא, אלא אפי' חסר כל שהוא – פסול. לא שנא אדם גדול או קטן.

4) מקוה כשר המלא עד גדותיו ובכניסת הטובל יוצאים מים אך נשאר מ' סאה, האם נפסל משום זוחלין:

למעיל צדקה – מסתימת המחבר נראה דמאחר וישארו מ' סאה – כשר ול"ח זוחלין, [ואזיל לשיטתו לק' ס"ג גבי מקוה שיש בו סדק למעלה מגובה מ' סאה – כשר ול"ח זוחלין]. מיהו לרמ"א יש להחמיר בזה. [דכ' שם להחמיר לכתחילה. אכן לב"ח שם יש להחמיר אף בדיעבד.]

[והא דלא הגיה הרמ"א הכא – למע"צ כיון דלא נתפרש להדיא במחבר דמכשיר בנד"ד, להכי לא הוצרך לחלוק. בנוב"י כ' דהרמ"א לא הגיה כיון דבסעיף זה מיירי נמי גבי מעיין ובהא ליכא פסולא דזוחלין.]

1) במה טובלים:

א. זב – בעי לטבול דוקא במי מעיין דכתיב "ורחץ בשרו במים חיים" (ויקרא טו' יג').

ב. זבה ונדה – יכולה לטבול גם במקוה מ' סאה. [דלא כרבינו הלוי שכ' שצריכה מים חיים כזב. (הוב"ד ברש"י בשבת סה:)]

וכ' הב"ח דכבר איתא הכי בר' פלטי גאון, ונראה דסברי דאי"ז מדין תורה אלא מדרבנן, וילפי לה מדעביד אבוה דשמואל מקואות לבנתיה.

מיהו הסיק דלדינא נקיטת הפוסקים דאינן חיבות מים חיים אף מדר'.]

ג. כלים – כנדה, אלא דאית בהו קולא כדלקמן.

2) שיעור מקוה לטבילת אדם:

מ' סאה, דדרשינן "אך במי נדה יתחטא" – מים שהנדה טובלת בהם, הוי אומר מ' סאה. (ע"ז עה:)

עוד תניא "ורחץ במים את כל בשרו" – מים שכל גופו עולה בהם והם אמה על אמה ברום ג' אמות, ושיערו חכמים דזה מ' סאה. (חגיגה יא.)

וכ' הט"ז (ו) – דבעירובין (ד): מבואר דשיעור זה מכסה אפילו גוף היותר גדול.

ואית בהא ג' פרטים:

א. משערינן באמה בת ו' טפחים וחצי אצבע.

וביאר הש"ך דהיינו באצבעות עוצבות וזה יוצא סה"כ 44,118.5 אצבעות.

אבל באצבעות שוחקות זה פחות חצי אצבע ויוצא 41,472 אצבעות.

(לדינא איכא פלוגתא כמה שיעור זה והיינו בין 340 ל-760)

בסל וגרונתני, שאם אין בצד אחד מ' סאה - פסול, ולא מצרפינון מה שבצידו השני של הסל אף שהוא נקוב. ומייתנין לזה ראייה מהא דארעא חלחולי מחלחלא ואפ"ה בעינן מ' סאה במקום אחד. והנה ע"כ מיירי במעיין, כיון דבמקוה לא שייך לומר חלחולי, דאי מחלחל הא הוי זוחלין - אלא מוכח דאף במעיין בעינן מ"ס.

בביאור הגר"א (ו') תמה על ראיתו של ר"י, הא שאובין נמי יכולין לילך בגידי הקרקע. דהנה כתבו בספרי הטבע דכמה פעמים מצאו דגים בתוך בורות מים מכונסים, ועל כרחך הגיעו לשם מהנהרות יחד עם המים דרך גידי הקרקע. כמו"כ מצינו איפכא שסימנו דגים והניחום כבור מים מכונסים ולאחמ"כ מצאום בנהרות.

בחזו"א תמה ע"ז (במקואות קמא סי' ז' ס"ד) והסיק דנראה שאי"ז ממשנת הגר"א.

להלכה:

כתבו הרשב"א והר"ן זלמחמירין שומעין בדבר שאיסורו כרת.

וכן נקט בשו"ע דבעינן מ' סאה.

(8) האם מ' סאה לטבילת אדם במעיין הוי מדאורייתא:

לרא"ש הנ"ל - משמע דהוי דר'.

לרשב"א ור"ן נראה דהוי דאו'. (לחם ושמלה, הובא בהערות לטור יא')

(9) מים משוכים כמעין זוחל ויש מ' סאה רק בצירוף כולו:

יכול לטבול בו במקום שכל גופו עולה שם. (וכ"כ בש"ך ב')

[ומוכח לה מתוספתא גבי חרדלית (פ"י - הר דלית, מים הנשפכים מההר) לב"ש טובלין בו אם יש סה"כ מ' סאה. לב"ה רק כשיש עוגל במק"א מ' ס'. אכן אף לב"ה הא דבעו עוגל, היינו משום דקטפרס (פ"י - מים שנזחלים על ההר) אינו חיבור, או משום דאין נוטפין מטהרין אלא באשבורן.]

(10) בארות שחפרם אדם והגיעו עד מעיין:

כ' מהרי"ק - אף שאינם יוצאים לחוץ - יש להם דין מעיין. ואף שהחפירה נעשתה בידי אדם - מ"מ נביעתם היא בידי שמים. (וכ"כ תרוה"ד ורמב"ן. ועי' לק' סעיף מ' 12.)

מיהו חכם א' הורה - דזה ל"ח זוחלין, דדוקא שהמים יוצאין מעצמן החמיר הרמ"א, אך לא כשיוצאים ע"י הטובל. (בש"ך לק' ס"ק ל' וס"ק קכ' הביא סברא זו בשם הריב"ש.)

והשיב לו המע"צ - דרק אם המים חוזרין אחר יציאת הטובל - אז ל"ח זוחלין, משא"כ בנד"ד שאינם חוזרין ודאי חשיבו זוחלין. (פ"ת ג'. ולק' ס"ג הובאה סברא זו בשם הריב"ש.)

(5) שיעור מקוה לטבילת כלים:

מדינא ברביעית. אלא דרבנן ביטלו זאת והצריכו מ' סאה ואסמכוה אקרא. (ע"פ תוספתא פ"א דמקואות, הובאה ברש"י פסחים יז: ותוס' בניזיר לח./ ועי' לק' 11 דהני מילי בטבילת כלים מטומאה.)

(6) מקוה שלם וקדח ממנו עוקה רביעית לטבילת כלים:

אף דביטלו רבנן לטבילת כלים ברביעית, מיהו ה"מ רביעית בפנ"ע, אבל מקוה כשר שקדחו ומשך ממנו רביעית לעוקה שבצידו, אם יש בפרצה רוחב כשפופרת הנוד בגובה כקליפת השום - כשר לטבילת כלים.

אך דוקא ביש בו רביעית, דפחות מרביעית ל"ח כלל ובעינן שיעור מקוה קטן והיינו רביעית דזה שיעור טהרה מהתו', וכן זהו שיעור טהרה לידיים.

מיהו ה"מ שכל הרביעית אינם שאובין. ול"ד למקוה דשרי במיעוטו שאובין (עד חציו).

אמנם אם עירב במקוה מיעוט שאובין קודם שקדח לעוקה - כשר, דמהכשירא דמקוה קאתו. (ב"י בשם ראב"ד. וכן בש"ך לק' קכז')

(7) דיני מעיין לטבילת אדם:

לרמב"ם וראב"ד - מטהר בכל שהוא, כ"א כפי גדלו שיכנס במים בב"א, מדכתיב גביה "ורחץ בשרו במים חיים" ולא כתיב "כל בשרו" [דלהוי משמע שצריך כשיעור כל בשרו מ' סאה].

לר"י ורא"ש - בעינן מ' סאה.

[לרא"ש - מאחר וחז"ל אמדו שיעור טבילת אדם ב-מ' סאה מסתבר דלא נתנו זאת לשיעורים כ"א כפי גופו.

לר"י - יליף לה מהגמ' בחגיגה (כב.) גבי מקוה שחילקו

הלכות טבילת כלים

יורה דעה סימן ק"כ

סימן ק"כ – טבילת כלים טז' סעיפים.

סעיף א' – חיוב טבילת כלים הניקחים מגוי. איזה כלים חייבים.

במעין – לטור – בכלי קטן סגי ברביעית, דבמעין לא ביטלו דין רביעית.

לסמ"ק ור"ת – אכן בטבילה מטומאה לטהרה סגי ברביעית כאמור, אך בטבילת כלים הניקחים מהעכו"ם – בעינן מ' סאה, דזה דמיא לטבילת נדה במעין כדכ' אך במי נדה יתחטא וכו', וסברי כר"י ורא"ש דנדה בעיא מ"ס במעין. והכי נקטינן.

(דלא כרמב"ם וראב"ד דסברי דסגי לנדה לטבול במעין בשיעור שכל גופה עולה בו בב"א, וילפי לה מדכתיב "ורחץ בשרו במים חיים" ולא כתיב "כל בשרו", דאי הוי כתיב כל, מצית למימר דבעיא דוקא מים בשיעור של כל בשרה דשיערו חז"ל שזה מ"ס. / וע"ע בס"א ר"א ס"א ביאור טעמים של ר"י ורא"ש.)

(5) טבילת כלים בשלג:

כ' בחכ"א – כלי זכוכית דטבילתם מדר' כדלק' – מהני בשעה"ד, אם הוא במקום אחד. אבל כלי מתכות – ל"מ אף בשעה"ד, דלהרבה פוסקים חיובם מדאורי' (וע"ע סי' ר"א ס"ל. / פ"ת ד')

(6) טבילת כלים בבארות:

כ' במשכנות יעקב – מהרי"ל העיד שרבותיו אסרו, דכשמרוקנים הבארות לנקותם נפסלים בשאובים. (כרמ"א בס"א ר"א ס"מ. / פ"ת ד')

(7) האם חיוב הטבילה דאורי' או דר':

לרש"י, רשב"א, רא"ה ועוד – הוי דאורי' כמשנ"ת דילפינן לה מכלי מדין.

לרמב"ם ועוד – הוי דר' וקראי אסמכתא בעלמא. [כרמב"ם יש סתירה מאי ס"ל, עי' חידושי הגהות ו']

(1) הקונה כלי סעודה מגוי:

חייב להטבילם. [ואף כלים חדשים שאין בהם בליעת איסור ואינם צריכים הגעלה – מ"מ בעו טבילה.]

(2) מקור הדין:

תנן (בע"ז עה): הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל – יטביל.

ובברייתא שם ילפינן לה מקרא דגיעולי מדין "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו" – הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת, ר"ל חוץ מהגעלת כלים הבלועים מאיסור.

ונת' התם דה"מ בכלי סעודה. [וכ' הט"ז א' משום דכתיב "כל דבר אשר יבא באש" – ואין דרך להשתמש באש אלא צרכי סעודה.]

(3) טעם הטבילה:

נת' בירושלמי כדי שיצאו מטומאתו של עובד כוכבים לקדושתו של ישראל [דומיא דכנעני הנכנס לקדושה ע"י טבילה]. (ט"ז א', או"ה שער נח' סעיף עו) ברש"י כ' (במדבר לא' פסוק כג) שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות.

(4) היכן טובלם:

במקוה או במעין של מ' סאה.

[מקור הדין:

במקוה – מדאורי' סגי ברביעית, אלא דר' בטלו לרביעית דמקוה והצריכו מ' סאה. ואסמכוה אקרא דכתיב "אך במי נדה יתחטא" – היינו מים שהנדה טובלת בהם. (פסחים יז: ונזיר לח.)

להלכה

מיני כלים החייבים.

(10) טבילת כלי אלומיניום:

נתבאר דכלי מתכות לרוה"פ חיוב טבילתם הוא מדאו'.
לאגר"מ (יו"ד ח"ג כב') – רק ו' מיני מתכות שהוזכרו בקרא בעו טבילה מדאורייתא, דהיינו כלי זהב, כסף, ברזל, נחושת, בדיל ועופרת. משא"כ אלומיניום הוי מתכת חדשה וחייבת רק מדר'. דמנקט קרא רק ו' מינים, אע"ג דכלפי שמיא גליא שיש עוד מינים והו"ל למיכתב "כלי מתכות" סתם – אלא על כרחך מוכח דדוקא הני שהוזכרו חייבים מדאו'.
לערוה"ש (סכ"ג) – חייבים טבילה מדאו' כשאר כלי מתכות.

(11) טבילת כלי זכוכית:

לכו"ע חייבים רק מדר', כדאמרינן התם בגמ' הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה, ר"ל מאחר שכשנשברים יכול להתיכם לעשות מינייהו כלי חדש – דמו לכלי מתכות.
 מסתימת השו"ע נראה דאף מברך על טבילתם.

(12) כלי דורלקס ופיירקס:

נמי חייבים טבילה בברכה מדר'. (ס' טבילת כלים פי"א לז', קעה')

(13) כלי חרס וכלי גללים:

אי"צ טבילה, כיון דלא דמו לכלי מתכות, מאחר ואין להם תקנה בהתכה כשישברו.

(14) כלי חרס מצופים באבר (פי' בעופרת):

בגמ' (שם) פליגי בה ר' אחא ורבינא, **חד אמר** – כתחילתו דהוי חרס ופטור. **חד אמר** – כסופו דמצופה מתכת וחייב. ומסקינן דנידון כסופו וחייב טבילה.

ונחלקו הראשונים במאי מיירי:

לתוס' – דוקא אם מצופה בפנים חייב, אבל אם מצופה רק בחוץ – אי"צ טבילה, דמאחר ואינו משתמש במקום האבר או הברזל ל"ד לכלי סעודה דמדין.

לראב"ה – אף במצופה רק בחוץ חייב, דלא חילקו חכמים בהכי.

לר"ן – רק כשמצופה בפנים ובחוץ חייב.

נקטין דהוי דאו' כדלק' סי"ד דאין קטן נאמן ע"ז.

מיהו ה"מ בכלי מתכות דכתיבי להדיא בקרא אך את הזהב וכדלק'.

(8) איסור השתמשות בכלי לא טובול:

לישועות יעקב – אף לסוברים דטבילת כלים דאו', מ"מ איסור השתמשות בכלי לא טובול הינו דר'. (וכ"כ הביאור הלכה באו"ח שכג' ס"ז ד"ה מותר. וכן דעת הגרש"א במעדני ארץ שביעית סי' טז' ס"ק י'. וכן דעת המנח"י ח"א סי' מד').

לפמ"ג (או"ח תפו' משב"ז א') – איסור ההשתמשות הוא דאו' ולכן דן שם גבי מי שיש לו רק כוס לא טובולה, האם יכול לשתות בה ד' כוסות. (וכן נראה דעת השא"א סי' נו' בנידון אי שרי לטבול כלים בשבת).

ומ"מ האוכל שבכלי לא נאסר אף כשלא טבלו הכלי. (רמ"א בסט"ו)

(9) האם יש חיוב לטבול מיד כשקונה, או רק קודם שמשתמש בכלי:

למהרש"א (בשבת קיא) – טבילת כלים בזמן מצוה, דומיא דטבילה בזמנה מצוה גבי אדם.

וכן נקט הג"ר בצלאל רקוב (הובא בס' ויהי בנסוע פל"ז ס"ה) – דמאחר וכלי מתכות חייבים טבילה מדאו' ואפ"ה נקטו הרבה פוסקים דאיסור ההשתמשות הוא רק דר' – מוכח דדין הטבילה אינו קשור להשתמשות ועל כן יש לעשותו מיד.

בפמ"ג (באו"ח משב"ז שכג' ה') כ' דאסור להשהות כלי שאינו טובול שמא יבא להשתמש בו.

בפנ"י (ביצה יח) הק' על מהרש"א מספרי. (ועי' דובב מישרים ח"ג קלה' מה שתירץ עלה).

לדינא כ' בחל"ב (קכ' ס"א ביאורים ד"ה הקונה) – אף את"ל דחיוב הטבילה הוא מיד, מ"מ המשהה את הטבילה אינו עובר על מ"ע, דלא מצינו בפוסקים שאסור להשהות הטבילה.

לגרש"א – מאחר וחייב הטבילה הוא מיד, לכן זריזין מקדימין למצוות.

בס"ד

ספר

שינון דעה

דרך קצרה לשינון שו"ע יורה דעה

ובו נסדרו בלשון קצרה, תמציתית ובהירה יסודות ההלכה מהסוגיא והראשונים, עד פסקי מרן השלחן ערוך, הרמ"א ונושאי כליהם הט"ז, ש"ך, רעק"א ופ"ת. והכל מסודר ופרוש כשמלה בדרך קצרה, כדאמרינן "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

חלק ג' - הלכות סת"ם וריבית

❖ הלכות ספר תורה (סימנים ע"ר - רפ"ד)

❖ הלכות מזוזה (סימנים רפ"ה - רצ"א)

❖ הלכות ריבית (סימנים קנ"ט - קע"ז)

נסדר בעזרת החונן לאדם דעת

אברהם יעקב בלאאמו"ר ר' יוסף יחיאל שליט"א פרידמן

שבט תשע"ז

בני ברק

הלכות ספר תורה

יורה דעה סימנים ע"ר – רפ"ד

סימן ע"ר – מצוות כתיבת ספר תורה ואיסור מכירתו ב' סעיפים.

סעיף א' – מצוות כתיבת ס"ת.

בחינוך כ' (מצוה תריג) – משרשי המצוה, לפי שידוע בבני אדם שהם עושין כל דבריהם לפי ההכנה הנמצאת להם, ועל כן ציונו ברוך הוא להיות לכל אחד ואחד מבני ישראל ספר תורה מוכן אצלו שיוכל לקרות בו תמיד ולא יצטרך ללכת אחריו לבית חברו, למען ילמד ליראה את ה', וידע וישכיל במצוותיו היקרות והחמדות מזהב ומפז רב. ונצטוו להשתדל בזה כאו"א מבני ישראל, ואע"פ שהניחו לו אבותיו – א. למען ירבו הספרים בינו ונוכל להשאל מהם לאשר לא תשיג ידו לקנות. ב. גם למען יקראו בספרים חדשים כאו"א מישראל פן תקוץ נפשם בקראם בספרים הישנים שיניחו להם אבותיהם.

וסיים שם: ואם עובר על זה ולא כתב ס"ת אם אפשר לו בשום ענין – ביטל עשה זה וענשו גדול, כי היא סיבה ללמוד מצוות התורה. וכל המקיים אותה יהיה ברוך ויחכם הוא ובניו כמו שכתוב כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל.]

4) **האם חייב לכותבה בעצמו, או דמהני שליח, והאם מהני לקנות ס"ת מוכן:**

נת' לעיל בשם הב"ח – דמאוד צריך לחזר אחרי מצוה זו שיהא כותב בידו ס"ת לעצמו, אלא דאם אינו יודע לכתוב – מהני כשאחרים כותבין לו.

ומקורו ממנחות (ל.) הלוקח ס"ת מן השוק – כחוטף מצוה. כתבו או הגיה בו אות אחת – כאילו קיבלה מהר סיני.

לרש"י ונימו"י – כשקונה מהשוק – אמנם קיים המצוה, אך אין לו שכר גדול כ"כ כמו הטורח בכתבתה, [כיון דיש מקום למידת הדין לומר אילו היה בא עם טורח – לא היה טורח].

1) **מקור הדין:**

נתבאר בגמ' (סנהדרין כא:) **דאיכא מצוה על כל אדם לכתוב ס"ת משלו**, דכתיב "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". [וכ' הרמב"ם דאין לומר שהכוונה רק לפרשת האזינו – כיון דאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות, דהתורה חתומה ניתנה (כגיטין ס.) – על כן בהכרח כוונת המצוה היא שיש לכתוב את כל התורה.]

וכ' הטור מאוד צריך לחזר אחריה, כדאיתא בגמרא "הגיה בה אות אחת – מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני", [ופירש הב"ח (ב') דר"ל כיון דמעלה עליו כאילו קבלה מהר סיני, לכך מאוד צריך לחזר אחרי מצוה זו שיהא כותב בידו ס"ת לעצמו, ואם אינו יודע לכתוב – אחרים כותבין לו].

2) **יש לו ס"ת שקיבלו ירושה מאבותיו:**

אפ"ה מצוה לכתוב משלו. (סנהדרין שם) **לב"ח** מדכתיב "כתבו לכם" בלשון רבים – ר"ל כל יחיד.

לרמב"ן – ילפינן לה מ"כתבו".

לרמ"ה – ילפינן לה מ"לכם", שלכם.

3) **טעם המצוה:**

לרא"ש – כדי שילמדו בה, כדמסיים קרא ולמדה את בני.

לשאגת אריה – לאו בת"ת תליא מילתא, דהא חזית דאף בהניחו לו אבותיו לא יצא, אף דיכול ללמוד בה. (פ"ת י')

ברקנאטי כ' – דהענין שיכתוב בעצמו, משום שכשמשקיע בזה, יחפוץ יותר ללמוד ולקיים.

הגויילין וכדו' – לפי"ז ודאי לא קיים. ואף לרש"י דגם בקונה יש מצוה – מ"מ בכותב איכא מצוה טפי, א"כ שוב אי"ז זכות גמור ול"א זכין. ועוד די"ל דאף לשיטתו דוקא בקונה מכספו מקיים, אבל במקבל מתנה לא מקיים, כמו דירוש לא מקיים מצוה משום דלא טרח. (פ"ת ז')

8) **כתב ס"ת לעצמו והקדישה לביהכנ"ס, או כתב ס"ת ונאבד או נשרף:**

לתורת חיים – צריך לכתוב שוב, דלאו בכתיבה לחוד תליא מילתא, ע"כ כשהקדיש תו לית ליה ס"ת. לכן לא יקדיש א"כ כותב לו ס"ת אחרת. וכ"כ בברכ"י בשם בית יהודה.

לבני יונה, פרדס דוד ותורת נתנאל (לבעל הקרב"ג) – בהקדישה – מסתמא הקדישה רק שתהא מיוחדת לקריאת הציבור, אך את מצוות הכתיבה שייר לעצמו, (ומ"מ אף בכה"ג יותר טוב שלא יקדישנה כולה, כדי שתהא כולה שלו).

וכן בנאבדה והיא בעולם – ודאי שיוצא עדיין. ואף בנשרפה או נקרעה – קרוב שיוצא.

וכן מנהג העולם דאין כותבין חדש כשנאבד. (פ"ת ג')

9) **כתיבת ס"ת בשותפות:**

לתורת חיים – לא יוצא. [דהא כ' לא להקדיש הס"ת, והלא כשמקדישו עדיין יש לו חלק בו, חזינן דבשותפות לא מקיים המצוה. כך דייק רעק"א.]

בפרדס דוד – נסתפק תחילה שמא בעי כולו משלכם, כדאמרינן בב"ב גבי אתרוג. [ואף דבאו"ח נקטינן דאם קנו אתרוג בשותפות יצאו – יש לחלק דהתם קנו על דעת שברגע הקיום יהא זה לגמרי של הנוטל, משא"כ בס"ת בעינן שיהא של כ"א כל הזמן.] ומ"מ בסו"ד הוכיח קצת כמנהג העולם לכתוב בשותפות. (פ"ת א')

(באור שמח (פ"ז מס"ת ה"ט) מחלק די"ל שרק בס"ת של שותפין יצאו, דלכ"א יש חלק פרטי, משא"כ בס"ת של ציבור אין לכל יחיד חלק פרטי – אפשר דבהא לא יצאו.)

10) **ירש מאבותיו ס"ת שכתוב רק אות א' והשלים כל הספר:**

לשאג"א – לא קיים המצוה. (פ"ת ד')

במנח"ח – דייק מהרמב"ם דקיים.

אבל כשכותבו בעצמו, או שכר סופר וטרח בתיקון הקלפים בעצמו וסובל עול הסופר עד שכותבו – כאילו קיבלה מהר סיני, [דמידת הרחמים תאמר כמו שטרח בזאת – כן היה טורח לילך במדבר לקבלה מהר סיני].

וה"ה אף אם קנה ספר שלם אלא שהיה מוטעה אות אחת ותיקנה – נמי כאילו קיבלה מסיני, [דמידת הרחמים תאמר כמו שתיקן זאת כך אם היה מוצא טעויות הרבה היה מתקנן]. וכן נקטו הגר"א (ג) ופ"ת (ט').

לתוס' – כשקונה – לא יצא ידי חובת המצוה, [או משום דגזל המצוה מחברו, או משום דמאי אהני, הא מצוה זו היתה בעולם אף קודם לכן ביד חברו, דמה לי אם הספר בידו או ביד חברו.]

אבל אם הגיה אות אחת – מצוה עביד, [או משום דאז הציל חברו מעבירה שהיה בידו ספר פסול. או משום דכשתיקן, שפיר נעשית המצוה על ידו] (דרישה). וכ"כ רמ"א דאם קנה ולא הגיה – הוי כחוטף מצוה מהשוק ואינו יוצא בזה.

5) **לקנות ס"ת מגוי שלקח מישראל:**

כ' הט"ז (א) – מצאתי כתוב דבכה"ג קיים המצוה אף לתוס', כיון דלא חטף מצוה. (בפרישה ט' הביא זאת בשם רבו מהרש"ל, ולכאו' לנימו"י אמנם קיים גוף המצוה, אך לא חשיב כאילו קיבלה מהר סיני, כיון דלא טרח.)

6) **לקנות ס"ת מסופר שכתבה על מנת למכור, או מאדם המוכר בהיתר כגון במוכר ללמוד תורה או לישא אשה:**

כ' במשנת חכמים י"ל דקיים המצוה ואינו כחוטף מצוה. (פ"ת ח')

7) **כתב ס"ת עבור חברו שלא בידיעתו, האם החבר קיים:**

במשנת חכמים נסתפק שמא זכין והוי ככותבו בשליחותו, או"ד אי"ז זכות גמור, דאדרבה ניחא ליה למיעבד מצוה בגופו ובממונו, וכשא"ז זכות גמור ל"א זכין ואין הוא שלוחו ולא קיים המצוה.

והסיק מאחר ולרמ"א כשקונה מהשוק אינו מקיים מצוה, חזינן שהתורה הקפידה שיכתוב בעצמו או ע"י שלוחו, או לכה"פ יטרח בקניית

(11) האם נשים חייבות במצוה זו:

לרמב"ם (בסה"מ סוף מגין המ"ע) – אינן במצוה זו. וכ"כ בחינוך דאינן במצוה זו, משום דאין חייבות בת"ת.

מיהו בשאג"א פקפק בזה, א. אמאי לפוטרן הא אי"ז מ"ע שהזמן גרמא. ב. אין לומר שאינן מצוות בת"ת, דהא מצוות ללמוד מאי דנוהג בהו. ג. וא"ת משום דיש מצוות שפטורות, א"כ גם כל הישראלים יפטרו ממצוה זו מטעם דלא שייכו במצוות של כהנים. (פ"ת ב', גליון מהרש"א) [בבית הלוי מיישב (בח"א ו') דאמנם מצוות ללמוד מאי דשייך להו, אך אי"ז מצד עצם הלימוד, דהא אשה שיוודעת הלכותיה תו לית עלה מצוות ת"ת, משא"כ אנשים חייבים בת"ת מצד עצם הלימוד].

(12) האם מברך שהחיינו על קיום מצוה זו:

לבית יהודה – מברך שהחיינו כשקונה, ובעת עלותו לתורה – גומר בליבו להקנותו לציבור ואז מברך הטוב והמטיב.

מיהו יש חולקין – ע"כ נהוג שילבש בגד חדש ויברך. (ברכ"י)

(13) יורש שקיים צואת מורישו לקנות ס"ת:

לא יברך שהחיינו, אך יברך הטוב והמטיב. (שם)

(14) חלק ב' – איסור מכירת ס"ת:

אף אדם שיש לו הרבה ס"ת ואי"צ את כולם – אפ"ה אסור למכור ס"ת. (מגילה כז.)

(יל"ע מאי הורדה איכא במוכר ס"ת, הא הס"ת בקדושתו קאי, דמאי נפק"מ בקדושתו למי הוא שייך, ובפרט דאצל המוכר הרי לא יבוא לידי שימוש כיון שיש לו עוד ספר, משא"כ אצל הקונה. וי"ל דכנראה עצם זה שמוכר הוי גנאי שמראה דאי"צ לזה, מיהו כשמוכר בשביל העלאה – תו אי"ז ביזוי.)

(15) האם שרי למכור ס"ת ישן לקנות חדש:

הוי בעיא דלא איפשיטא שם.

[ביאור הספק: האם אסור למכור, כיון דאינו מעלה בקדושה, ורק כשמעלה שרי למכור. או"ד מאחר וליכא העלאה יותר מזה – שרי, דהעיקר שלא יוריד בקדושה. ובהמשך שם נתבאר דהספק הוא דוקא כשהספר כבר כתוב

ורק מחוסר נתינת דמים, אבל אם הספר אינו מוכן – אין למוכרו, כיון דאיכא למיחש לפשיעותא שמא לבסוף לא יקנה את החדש].

לרבינו מנוח – נקטינן לקולא, ע"כ כשהספר מוכן – ליכא למיחש לפשיעותא ושרי. [וביאר הט"ז (ג) טעמו – משום דהוי ספק בדר' וספיקו להקל. מבואר דס"ל דאיסור המכירה הוי דר'.]

לר"ן בדעת הר"ף – נקטינן לחומרא ואין למכור אף כשהספר מוכן. [וביאר הש"ך (ג) – כיון דאינו רשאי למכור אלא רק כשמעלה בקדושה.] וכן צידד הש"ך לדינא.

עוד הביא הב"ח דאפילו כבר קנה חדש מכספו על דעת שלאחמ"כ ימכור הישן וישלם ממנו – נמי אסור, כיון דלא עביד העלאה.

(16) יש לו ס"ת שקנה ורוצה למוכרו ולכתוב בעצמו כדי להרויח מעלת "כאילו קיבלה מהר סיני":

כ' בחת"ס – אסור, כיון דאי"ז עילוי, דצריך עילוי במצוה הנקנית שהיא קדושה יותר מהראשונה. (פ"ת ו')

(17) למכור ס"ת ישן כדי לקנות ס"ת חדש מהודר יותר:

לחת"ס – אסור, דאף בכה"ג אי"ז עילוי במצוה עצמה, שאין מצוה השניה קדושה יותר כשהיא מהודרת יותר.

לבית דוד – אם יש עדיפות דכשרות בשני – שרי למכור ולהפקיד דמיו עד שיקנה החדש.

לאבן השוהם – אם נדר לקנות ס"ת לקיים "ועתה כתבו", ואחר שקנה גילה שאין הכתב מהודר – חייב למוכרו ולקנות המהודר יותר, דומיא דאמרינן גבי אתרוג דהידור מצוה עד שליש. (פ"ת ו', ברכ"י)

(18) למכור ס"ת ללמוד תורה, לישא אשה, לפדיון שבויים:

א. ללמוד תורה – שרי, משום דמביא לידי מעשה. [גמ' שם. וכ' בדרכ"מ דאף כדי ללמוד אגדות שרי, דמביא יראת חטא.] [ויל"ע מה הגדר למכור לצורך ת"ת, האם לתוספת של זמן מועט בלימוד נמי.]

הלכות ריבית

יורה דעה סימנים קנ"ט – קע"ז

סימן קנ"ט – דין ריבית בגוי, מזומר, כותי ועוד ג' סעיפים.

סעיף א' – הלואה בריבית בגוי, בגר תושב, בעבד כנעני.

לרמב"ן – מקילינן כ-ב' הדעות, ע"כ יש להתיר או בכדי חייו לכל אדם, או לת"ח אף טפי מכדי חייו. וכן פסק בשו"ע.

והא דשרינן בריבית דר' – כיון דהוי גזירה לגזירה. / גר"א א'

[בזמן הגזירה, האם אסרו גם ללוות מגוי בריבית:

לרמב"ם – שרי ללוות ממנו, דלא שייך בזה שילמד ממעשיו, דאדרבה בורח ממנו מחמת החוב.

למהר"ש פרימו – הוי פלוגתא דאמוראי. ועי' נחלת צבי דלר"ח בריה דר' הונא דסבר דטעם הגזירה דלמא אתי למיסרך, מטעם זה שפיר יש לאסור אף ללוות ממנו.]

האידינא – חזרו והתירו, כיון שממ"נ א"א בלי לעשות עמהם מו"מ – על כן לא שייך בזה שילמד ממנו מחמת ההלואה טפי משאר עיסוקיו עמו במו"מ.

[ואמאי באמת לא אסרו גם מו"מ עמהם.

תי' הט"ז – כיון דמו"מ עושים גם עם ישראל – לכן לא שייך שילמד ממעשיו טפי משילמד מישראל, משא"כ ריבית שעושים רק עם גויים – לכך גזרו בה. אלא דהאידינא שממ"נ כל המו"מ עם עכו"ם ושייך שילמד ממעשיו ואפ"ה חזינן שלא גזרו – ע"כ גם בריבית אין לגזור.]

אמנם כ' בחכ"א דראוי להחמיר אף האידינא וישליך על ה' יהבו.

(1) **הלואה בריבית בגוי:**

מדאורייתא – שרי ללוות ממנו ולהלוותו בריבית.

[האם איכא מצות עשה להלוות לגוי בריבית:

לרמב"ם – איכא מצות עשה, כדכתיב "לנכרי תשיך", ואסור להלוותו בלי ריבית. (לר"ן) – כונתו דאיכא מ"ע לנושכו ע"י ריבית. לב"ח – אין מצוה חיובית להלוותו בריבית, אלא אשמעינן דאם מלוהו – לא ילוהו בלא ריבית, כעין לא תחנם.)

לרמב"ן – ליכא מ"ע, אלא הוי לאו הבא מכלל עשה – עשה, לדרוש "לנכרי תשיך, אך לאחיך לא תשיך" – להשמיענו דהלוה עובר גם ב"עשה" חוץ מהלאו של "לא תשיך לאחיך". באבנ"ז דייק מלשון השו"ע שכ' מותר להלוות, משמע דהוי רק היתר להלוותו, אך אין מ"ע להלוותו בריבית.

בטור כ' הטעם דשרי להלוותו, כיון דכתיב "וחי אחיך עמך" – ועו"כ אין מצווין להחיותו.]

מדרבנן – אסרו להלוותו כדי שלא ילמד ממעשיו, ואפ"ה ב-ג' גוונים שרי, א – בכדי חייו. ב – לת"ח שרי אף יותר מכדי חייו, דאין לחוש שילמד ממעשיו. ג – בריבית דרבנן.

[מ"ט בהני גווני שרי: דבגמ' ב"מ ע: פליגי בטעם הגזירה, לר"ח בריה דר' הונא – גזרינן דלמא אתי למיסרך, אבל בכדי חייו התירו. לרבינא – הוי גזירה שמא ירגיל הנכרי אצלו וילמד ממעשיו, אבל בת"ח דליכא למיחש להכי שרי.]

להלכה:

לבה"ג – כדי חייו שרי, אך לא הביא ההיתר בת"ח. **לר"ח** – מחמירינן כ-ב' הדעות, הלכך שרי רק לת"ח כדי חייו.

(2) **גר תושב:**

מדאורייתא – שרי להלוותו כמו גוי. (גמ' בב"מ עא.) ועי' בט"ז א' היכן מיעטתו התורה מאיסור ריבית, הא מצווין להחיותו.)

עבד כנעני: (3)

כ' בחו"ד - אסור ללוות ממנו ולהלוותו -
דהוא בכלל אחיך, דגמרינן לה לה מאשה.
(פ"ת ב')

[האם בזמן הגזירה גזרו שלא להלוותו כמו בגוי:

למאירי - נכלל בגזירה שלא להלוות לגוי וכנ"ל.

למל"מ - אינו בכלל הגזירה, דליכא למיחש שילמד
ממעשיו, כיון דאינו עובד ע"ז.] (הובא בנחלת צבי)

סעיף ב' - דין ריבית במומר ובמוסר.

ואכיל איסורא - שרי להלוותו ואסור ללוות ממנו.
לב"ח - אף שהוא מהמורידין - מ"מ יש לאסור
אף להלוותו, דלמא נפיק מיניה זרעא מעליא.
והסיק הש"ך (ד') - דיש להחמיר כדבריו.

[והקשה הט"ז (ג') - למתירים להלוות למומר, אמאי
לא קעבר בלפנ"ע דמכשיל המומר ב"לא תשיך לאחיך".

ותירץ - ד"לא תשיך" פירושו שהלוה מוזהר שלא
יכשיל את המלוה שישכנו, לפי"ז עד כמה דלמלוה
מותר לנשוך את המומר - ליכא על המומר איסור
לא תשיך.

בגליון מהרש"א ציין דתוס' בדף ע: נסתפקו אם הלוה
עובר על לא תשיך במקום שהמלוה רשאי ליקח ריבית.]

מוסר: (2)

(פירוש: שמוסר ממון חברו לעו"כ אנסים. רש"י ע"ז כו):

לרמב"ן - אסור ללוות ממנו ולהלוותו, דמקרי
אחיך. [והא דמורידין - היינו משום דהוי רודף. / וכן דעת
השב"י דאסור להלוותו, אך מטעם אחר, דלמא נפיק מיניה
זרעא מעליא.]

לטור - דינו כמומר ושרי להלוותו בריבית, כיון
דאין מצווין להחיותו. [וכן דעת החכ"צ וכו' דגבי
ריבית לא אכפת לן דלמא נפיק מיניה זרעא מעליא, לכן
שרי להלוותו.]

בתפא"צ הסתפק האם ריבית דר' אסירא במוסר, דאפשר
שלא גזרו לאסור בזה. מיהו לרמב"ן שהחשיבו כאחיך -
יש לאסור. (פ"ת ד')

מומר: (1)

א. מומר לתאבון - אסור ללוות ממנו ולהלוותו
כישראל.

ב. מומר להכעיס שיצא מן הכלל ונטמע בין
הגויים -

למחבר - שרי להלוותו, אבל אסור ללוות ממנו.

[הטעם דשרי להלוותו:

לרמב"ן - דאינו "אחיך". לטור - דאין מצווין להחיותו.
לר"ת - ק"ו, אם מורידין, כ"ש דשרי לאבד ממונו.

ואסור ללוות ממנו: דאע"פ שחטא - ישראל הוא.

אם עבר ולזה ממנו: לטור - עובר בלפנ"ע ובלא תשיך
לאחיך, דמקרי אחיך. לרמב"ן - עובר רק בלפנ"ע, ולא
קעבר על לא תשיך לאחיך, כיון שאינו אחיך. (ש"ך
ג', רעק"א)

לרמ"א - טוב להחמיר גם שלא להלוותו, אם
אפשר להשמט ממנו. (לחוש לרש"י וסיעתו דסברי
דאכתי חשיב "אחיך", או דלכה"פ אע"פ שחטא ישראל
הוא. / פ"ת ג', גר"א ד')

וכ' בתפארת צבי דאם אינו יכול להשמט ממנו
ולא להלוותו - אסור להלוותו בלא רבית.

והסתפק בתפא"צ האם אסור להלוות למומר באבק רבית,
דאפשר שלא גזרו לאסור בזה. (פ"ת ד')

ג. מומר להכעיס שלא יצא מהכלל -

לרי"ף - סתם דכל מומר להכעיס דשביק התירא

סעיף ג' – דין ריבית בכותים, קראים, תינוק שנשבה ועוד.

(1) כותי:

למחבר – דינו כמומר, דשרי להלוותו ואסור ללוות ממנו.

לש"ך (ה) – הוּו כגויים גמורים ושרי ללוות מהם ולהלוותם. (ואין לומר דהוּו כגויים רק לחומרא – כיון דהוי חומרא דאתי לידי קולא.)

בתפא"צ תמה על הש"ך אף דעשאום כעו"כ אפי' להקל, מ"מ מי הפקיעם מהמצוות עד כדי שאתה אומר שאינם מצווים כלל וליכא לפנ"ע להכשילם. ע"כ הסיק להחמיר דאסור ללוות מהם ברבית, כמחבר. (פ"ת ה')

(2) קראים:

(היינו כת יהודים שאין מודים בתורה שבע"פ אלא רק בקרא, כצדוקים.)

למחבר – קראים היום שגדלו על חינוך הוריהם הקלוקל – הוּו שוגגין ודינם כתינוק שנשבה ואסורים ללוות מהם ולהלוותם בריבית. (כרמב"ם)

לנימו"י – משמע שדינם כמומרים, דאף שעושים כפי שחינכום הוריהם, מ"מ ידעי שהם יהודים ולמרות זאת נשארים בדרכם – הלכך שוּו למומרים ושרי להלוותם ואסור ללוות מהם. ונראה דכן דעת הש"ך (סק"ו) וטעמו משום שהב"י

ציין שמקורו מהרמב"ם בפיה"מ, וק' דהתם משמע דהוּו כמומרים. אמנם בנקה"כ כ' דאכן ברמב"ם בהל' ממרים כ' דהוּו כתינוק שנשבה. מיהו הסיק דלדינא צ"ע, כיון דבמהרש"ל כ' שדינם כמומרים, וכן בתשובת רבי בצלאל כ' דקראים האידנא לא דמו לקראים שהיו בזמן הרמב"ם שהיו בהם כמה מעלות טובות, משא"כ עכשיו, עכת"ד הש"ך לגירסא דידן. אכן בתשובת ר' בצלאל שם מסיים דעכשיו הרעו מעשיהם והם כעו"כ גמורים, ונראה דלחוו"ד גם היתה כזו גירסא בש"ך, אך פליג עלה וכו' דהוּו כמומרים, כיון דמומר אף עד אלף דור חשיב מומר ואסור להושיט לו איסורים, ומי עקר מהן דין מומרים ונתן עליהו דין עו"כ, ולא דמי לכותיים שחכמים עשאום כעו"כ – כיון דלחכמים היה כח לעקור דבר מן התורה, אבל אנו אין לנו כח לעקור אפילו אות אחת מהתורה.)

לדינא כ' בגר"ז להחמיר בזה כיון דהוי ספק דאז'.

(3) תינוק שנשבה לבין העכו"ם ומתנהג כגוי:

חשיב שוגג ודינו כישאל ואסור ללוות ממנו ולהלותו.

(4) בן המשומדת שנמצא בין יהודים ויודע שהוא יהודי:

לרמ"א – דינו כתינוק שנשבה, כיון שגדל בין העכו"ם ומתנהג כפי שחינכוהו ולא נתכוון למרוד ברבוננו כמו מומר.

לנימו"י – דינו כמומר ולא כתינוק שנשבה, דאף שנתחנך כחוקות הגויים – מ"מ מאחר ויודע שהוא יהודי ולמרות זאת נשאר בדרכו, הלכך הוּו כמומר. וכן דעת הש"ך (ח').

(5) מומר שיש לו בן מעובדת כוכבים:

הבן מתייחס אחר אמו ודינו כגוי גמור כסעיף א'. (ש"ך ו')

(6) ספק אם בן מומר זה הוא מגויה או ממומרת:

רדב"ז התיר להלוותו ברבית, ואע"ג דאיכא למימר סדא"ו לחומרא – מ"מ כיון דאיכא ספק שמא מגויה, ואף את"ל ממומרת, הוּו פלוגתא כנ"ל 9 – הלכך אזלינן לקולא. (פ"ת ז')

(7) דין השבת ריבית במומר:

כ' בתפארת צבי – א. אף לפוסקים המחמירים במומר דאסור להלוותו ברבית דחשיב אחיך, מ"מ אם לקח ממנו רבית – לא יחזיר, דאף שעבר על הלאו, מ"מ כשיחזיר לא יקיים העשה "וחי אחיך" דאינו מוזהר להחיותו.

ב. במומר להכעיס – אף דשייך דלמא נפיק מיניה זרעא מעליא, מ"מ לא יחזיר ושרי לעכב לדידיה.

ג. אם לקח ריבית מיהודי ואח"כ נעשה הלוח מומר – נסתפק שם האם כשיחזיר יתקן הלאו שעבר, או"ד לא יתקן הלאו, דהא אינו מצווה עתה להחיותו, וסליק בצ"ע. (פ"ת ג'./ מיהו בחוו"ד וחדרי דעה נקטו דאי"צ להחזיר.)

בשורה טובה, למבקשי דעה!

בשעה טובה הופיע ויצא לאור ספר 'שינון דעה'
הספר שיאיר בפניך את מקורות ההלכה, וינעים עליך את החזרה

חדש!
ג' כרכים

שינון בהיר ומשנה סדורה
בשיטה ייחודית

חלק ג'
ספר תורה
מזוזה
ריבית

חלק ב'
נדה וטבילה
מקואות
טבילת כלים

חלק א'
בשר בחלב
תערובות
דברים האסורים
משום סכנה
סחורה בדברים
האסורים
נאמנות במאכלות

למדת, אך עדיין השיטות לא ברורות? קשה לך לשנן ולחזור על לימודך? אינך זוכר את המקורות? שינון דעה' - יפרוש בפניך את הסוגיא ממקורותיה על שיטותיה השונות, עד פסק השו"ע ונושאי כליו. הכל בצורה ברורה וקצרה עם מפתח מפורט לנושאי הסעיפים לפי סדר השו"ע ובסופו מאמר 'שינון דעה' בו דרכים מדברי רבותינו ל'שינון' ו'דעה'.

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג גם ברשת חנויות "יפה נוף-פלדהיים": ירושלים: **חדש!** מלכי ישראל 17 | סופרסטור מאה שערים 17 | צומת בר אילן 1 | גבעת שאול 28 | בית הדפוס 32 | מודיעין עילית - קרית ספר: אבני נזר 26 | שדי חמד 1 | **חדש!** ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 14 | בית שמש: **חדש!** במרכז מסחרי 'לב הרמה' - שדרות נהר הירדן 1 רמה ב' | שכונת חפציבה רחוב בן איש חי 29 | חזון איש 17 | בני ברק: רבי עקיבא 130 | **חדש!** אהרונוביץ 19 (מול מרכז רימונים) | ברטנורא 3 | רבי עקיבא 43 | עזרא 45 | אשדוד: יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' - ענק הספרים | פתח תקוה: קהילות יעקב 4 - גני הדר | **חדש!** ההסתדרות 2 פינת רוטשילד | אלעד: יהודה הנשיא 90 | **חדש!** קרית גת: רח' האדמו"ר מחב"ד 1 פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) | רכסים: סביון 39 (בנה ביתך).

להזמנות טלפוניות: 053-3117653 או בדוא"ל: a0527654331@gmail.com